

HANDLINGSPLAN för insatser vid hedersrelaterat våld och förtryck

TÖREBODA KOMMUN

**Övergripande handlingsplan i Töreboda för insatser vid
hedersrelaterat våld och förtryck**

Antagen 2005

**I här presenterad utformning sammanställd av representanter från
socialnämnden, barn och utbildningsnämnden och primärvården**

**Revideras nästa gång september 2006
Sammankallande Stöd och Resursenheten**

	sid.
INNEHÅLLSFÖRTECKNING	2
BAKGRUND	3
VIKTIGA UTGÅNGSPUNKTER FÖR ARBETET MOT HEDERSRELATERAT VÅLD OCH FÖRTRYCK	4
UPPDRAGET	5
TÖREBODA KOMMUNS GEMENSAMMA HÅLLNING I ARBETET MED HEDERSRELATERAT VÅLD OCH FÖRTRYCK	6
FÖREBYGGANDE OCH STÖDJANDE ÅTGÄRDER	7
SAMVERKAN SKOLA, SOCIALTJÄNST	9
SOCIALTJÄNST	12
INFORMATIONSBLAD	13
TELEFONNUMMER	16

BAKGRUND

Under de senaste åren har ett antal flickor i Sverige mördats med hänvisning till att gärningsmannen försvarade sin och släktens heder. Sara mördades av sin kusin och bror, Pela av sina farbröder och Fadime av sin far.

Dessa handlingar benämns som hedersmord och hedersrelaterade brott och förekommer i länder med patriarkala samhällssystem. Dessa brott är "ursäktliga" och gärningsmännen får ett mildare straff eller undgår straff.

Det är vanligt förekommande att mord arrangeras som självmord. År 2002 avskaffades strafflättnader för hedersmord i de kurdiska områdena i Irak. Det finns inget stöd för hedersmord i islam, men många muslimska ledare underlåter ändå att ta avstånd från mord i hederns namn. Samma förhållanden gäller i fråga om könsstympning. Lagstiftningen har anpassats efter ett fundamentalistiskt religiöst system med patriarkal samhällsordning.

I begreppet hedersrelaterat våld och förtryck ingår våld, hot, tvångs gifte, stark kontroll i den dagliga livsföringen som till exempel tar sig uttryck i att flickan inte får träffa vänner efter skoltid, inte ha en fritidssysselsättning, inte ha pojkvän eller gå på bio.

Det gäller även pojkar som får uppdraget att vakta och bevaka sina systrar och att upprätthålla familjens heder. Pojkar blir även utsatta för tvångs gifte. Kvinnlig könsstympning är också ett uttryck för hedersrelaterat våld och förtryck.

I starkt patriarkala samhällen, där flickan/kvinnan är underordnad pojken/mannen, betraktas kvinnans utomäktenskapliga förbindelser som det allvarligaste hotet mot mannen och familjen och där blotta misstanken om en otillåten sexuell relation kan utsätta henne för livsfara. Det är viktigt att påpeka att detta gäller inte för alla familjer som kommer från länder där den patriarkala familjestrukturen omfattas av majoriteten.

Föreställningen grundas på att kvinnan har ett ansvar att försvara hedern samtidigt som hon själv inte anses kunna skydda och värna sin oskuld, kyskhet. En kvinnas oskuld "ägs" av mannen. Ett tvångs gifte vid unga år kan vara ett sätt att förhindra otillåtna sexuella relationer. Om en kvinna anses ha dragit skam över släkten åligger det de manliga familjemedlemmarna att upprätta hedern, det vill säga mörda kvinnan.

Denna uppfattning om heder är även internaliserad hos de flesta kvinnor, och en mycket viktig uppgift för den gifta kvinnan är att uppföstra sina döttrar enligt gällande normer och förväntningar på vad en kvinna ska göra och hur hon ska bete sig.

VIKTIGA UTGÅNGSPUNKTER FÖR ARBETET MOT HEDERSRELATERAT VÅLD OCH FÖRTRYCK

Svenska lagar och regler gäller för alla som bor i vårt land.

Sverige har också förbundit sig att följa FN: s

- Deklaration om mänskliga rättigheter
- Konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor
- Konventionen om barns rättigheter

Mänskliga rättigheter gäller lika för alla och innebär att alla individer själva får bestämma över sina liv och sin framtid. I detta ingår att själv bestämma över sin kropp, sin sexualitet och sitt val av partner.

Hot, övergrepp och våld som strider mot ovannämnda regler och överenskommelser ska därför förebyggas, motarbetas och i förekommande fall bestraffas oavsett vilken bakgrund eller vilka motiv – religiösa, kulturella eller värdekonservativa- sådana handlingar har.

I extrema fall måste de som hotas skyddas genom insatser från samhället, som alltid ska stå på de utsattas sida.

UPPDRAGET

Folkhälsogruppen barn och ungdomars hälsa har beslutat att tillsätta en arbetsgrupp för att gemensamt och över förvaltningsgränserna upprätta en handlingsplan för att förebygga och bemöta hedersrelaterade problem.

TÖREBODA KOMMUNS GEMENSAMMA HÅLLNING I ARBETET MOT HEDERSRELATERAT VÅLD OCH FÖRTRYCK

Följande ska gälla för all personal som arbetar i Töreboda kommun

Alla barn och föräldrar i Töreboda ska mötas av samma budskap och förhållningssätt när det gäller barns mänskliga rättigheter.

Barn som utsätts för hedersrelaterat förtryck ska ges stöd och skydd från socialtjänsten, skolan och primärvården.

Socialtjänsten och skolan ska aktivt påverka föräldrarnas och ungdomarnas värderingar och handlingar när det gäller synen på flickors rätt att bestämma över sina liv.

Psykisk misshandel är numera likställt med fysisk misshandel när det gäller lagstiftningen Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). Det är möjligt att tolka lagen så, att barn som utsätts för hedersrelaterat förtryck kan omfattas av lagstiftningen även om inte våld och allvarliga hot är vid handen.

Vid misstanke om att barn utsätts för hedersrelaterat förtryck ska anmälan enligt 14 kap.1 § socialtjänstlagen (SOL), anmälan om missförhållanden, lämnas till socialtjänsten.

När det gäller personer som är över 18 år och som söker skydd och stöd utifrån en hedersrelaterad problematik ska de hänvisas till kontakt med socialtjänsten.

FÖREBYGGANDE OCH STÖDJANDE ÅTGÄRDER

En viktig förutsättning för ett verkningsfullt förebyggande och stödjande arbete är att all personal som arbetar med barn bör ha en grundläggande kunskap både när det gäller hedersproblematiken som sådan och när det gäller vilka signaler hos framförallt flickorna som man ska vara uppmärksam på. Detta gäller även kvinnlig könsstympning.

För det stödjande arbetet ska den regeln gälla, att den person som flickan först anförtror sig åt ska om flickan så önskar finnas kvar för fortsatt stöd, även om det blir nödvändigt att ytterligare personer blir involverade till exempel genom anmälan till socialtjänsten.

Kompetenssatsning

Syftet med kompetenssatsning är att stärka barnets ställning i enlighet med konventionen om barnets rättigheter. För att uppnå detta förutsätts att alla barn och föräldrar i Töreboda möts av samma budskap och förhållningssätt när det gäller barns och då i synnerhet flickors mänskliga rättigheter. Att barn som är utsatta blir uppmärksammade och ges stöd och skydd samt att förskolan, skolan, socialtjänsten och primärvården aktivt arbetar med att påverka föräldrarnas värderingar och handlingar.

Som en del i det förebyggande arbetet är det av stor vikt att handlingsplanen förankras i kommunens verksamheter.

OLIKA AKTÖRER, VEM GÖR VAD?

Integrationsverksamhet

Socialtjänsten ger återkommande information till föräldrar om svensk lagstiftning och dess rättsprinciper samt konventionen om barnets rättigheter.

Förskola, skola och fritidsverksamhet

Påverka pojkars och flickors könsroller genom samtal och övningar. Tillämpa konventionen om barnets rättigheter i det dagliga arbetet och då särskilt betona barnets delaktighet.

Erbjuda föräldrar ett generellt föräldrastöd som en naturlig del i skolans och förskolans ordinarie verksamhet.

I tidigt skede uppmärksamma flickor och pojkar som signalerar att de är i behov av stöd. Ge dem möjlighet att prata med den personal på skolan som de har förtroende för.

Primärvård

Uppmärksamma unga tidigt när det gäller den hedersrelaterade problematiken genom att vara lyhörd och öppen för samtal med den unge. Barnmorske- och ungdomsmottagningen ska genomföra screening med raka frågor angående misshandelsproblematik.

Vid tidigare eller aktuella erfarenheter av våld eller förtryck gäller det att var lyhörd och identifiera om det handlar om hedersrelaterad problematik. Genom primärvården kan kvinnor erbjudas samtal och stöd av barn och ungdomspsykiolog.

Unga kvinnor med förfrågan om att rekonstruera mödomshinnan erbjuds vid önskemål vidare samtal med kurator på gynekologisk mottagning.

Socialtjänst

Socialtjänsten upprättar en checklista när det gäller sitt interna arbete vid misstanke om hedersrelaterat förtryck.

Erbjuda samtalskontakt med familjer och/eller med flickan enskilt i de lägen när situationen inte bedöms så allvarlig att den unge måste flytta från sin familj.

När anmälan inkommer till socialtjänsten som avser en flicka eller pojke från en kultur där hedersproblematiken förekommer ska hedersproblematiken finnas med som en av flera möjliga hypoteser både vid förhandsbedömning och vid utredning.

När det gäller unga kvinnor över 18 år ska socialtjänsten bistå med stöd och vid behov hjälp med skyddat boende och ekonomiskt bistånd.

SAMVERKAN SKOLA, SOCIALTJÄNST

1. Samverka vid akuta situationer.

2. Uppdatera handlingsplanen en gång per år och försöka ge kommunens personal möjlighet till fortbildning.

Skolans arbete

Förebyggande insatser

Skolan har en viktig roll när det gäller att förebygga och motverka diskriminering och förtryck av mänskliga rättigheter. Skolans uppdrag är klart uttalat. I skolan ska varje människas egenvärde tas tillvara. Kränkningar är inte tillåtet och skolan skall förmedla de grundläggande värderingar som vårt samhälle vilar på.

Skolan skall därför i detta sammanhang agera för att:

- Ge klara signaler om att skolan bekämpar alla former av förtryck, inklusive hedersförtryck.
- I undervisningen om demokratiska och mänskliga rättigheter även behandla brott och förtryck som sker i heders namn.
- Särskilt påverka pojkars attityder om jämställdhet och kvinnors rättigheter.
- Stärka flickors självförtroende och mod att försvara sina rättigheter.
- Föräldrar bör informeras om skolans syn på mänskliga rättigheter och därmed flickors rätt att bestämma över sina liv och kroppar.

Att förebygga patriarkala konflikter och stärka flickor innebär inte att alla flickor med utländsk bakgrund skall ses som offer för hedersförtryck. Viktigt är dock att vara medveten om att det ibland kan vara aktuellt. Att upptäcka och stödja de flickor som är utsatta för hedersförtryck är en viktig uppgift för all skolpersonal.

Stödande insatser till enskilda elever som lever under hedersförtryck

En förutsättning för att kunna ge stöd och hjälp till elever utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck är att all personal verksam inom skolan ges fortbildning inom detta område. Kunskaper måste förmedlas om förtryckets olika former samt hur man på bästa sätt skall agera för att elever skall få den hjälp och det stöd de behöver.

I mötet med enskilda elever är det viktigt att få en bild av problemets karaktär och graden av allvar. Är det vanlig tonårsfrigörelse eller är det förtryck av allvarigare karaktär som den enskilda eleven ger uttryck för? Handläggningen av problematiken styrs helt av denna bedömning.

Följande frågor är viktiga att reda ut:

Får hon delta i all undervisning, inklusive idrott och sex och samlevnad?

Får hon vara med på lägerskolor?

Måste hon ljuga om pojkvän, vilka hon umgås med, fritidsvanor?

Hur ser hennes studiemotivation ut?

Uppvisar hon psykosomatiska symtom?

Är hon utsatt för någon form av bevakning, till exempel från en bror på skolan?

Talar hon om problem hemma eller sin ofrihet i termer av "vår kultur kräver"?

Talar hon om att förlova sig eller gifta sig trots att hon är ung och inte klar med skolan?

Vilka regler är det hon måste följa och på vilka områden gäller det?

Föreligger underliggande hot eller direkt uttalade hot?

Förekommer våld?

Vilka män är det som upprätthåller reglerna?

Vad är mammans hållning i dessa frågor?

Hur ser bröders, systrars och släktingars inställning ut?

Utifrån svaren på ovanstående frågeställningar skapas en bild av hur allvarlig situationen är samt hur det fortsatta stödet och arbetet skall se ut. Samråd gärna i detta skede med socialtjänsten, utan att nämna elevens namn. Beskriv de förhållanden som föreligger och få en preliminär bedömning av hur socialtjänsten ser på situationen och den fortsatta handläggningen.

I ärenden rörande omyndiga flickor som kan misstänkas vara eller bli utsatta för hedersrelaterat våld är det viktigt att en tidig och noggrann bedömning sker av flickans behov av skydd.

Efter att skolan har gjort sin formella anmälan till socialtjänsten skall utredning inledas. Innan beslut tas om detta finns för socialtjänsten utrymme

för att genomföra en förhandsbedömning. Kontakt behöver då inte tas med vårdnadshavare. Viktigt är att använda tiden för förhandsbedömning för att värdera det akuta skyddsbehovet och vidtaga åtgärder, till exempel omedelbart omhändertagande, om det är nödvändigt.

Risikobedömn.

Länsstyrelse
Östergötland

Hur, när och av vem flickans föräldrar skall kontaktas är en speciell fråga när det gäller hedersrelaterad problematik. För att inte skada och förvärra situationen skall detta planeras tillsammans med eventuella andra myndigheter såsom socialtjänsten och polisen. Samverkan över organisationsgränser är en betydelsefull del såväl i det förebyggande arbetet som i det enskilda stödarbetet med flickor utsatta för någon form av förtryck. Förutom socialtjänsten kan samarbete bli aktuellt med migrationsverket, polisen, ungdomsmottagning, kvinnojour, sjukvård, BUP, frivillighetsorganisationer m fl.

Skyddsbehov

Om elevens beskrivning av sin situation mer tyder på generationskonflikter och tonårsproblematik är det dock viktigt att inte överge henne utan att vid senare och upprepade tillfällen diskutera vidare kring hennes situation. Det kan inledningsvis vara svårt att avgöra om det rör sig om en tonårsfrigörelse från föräldrarna eller om verkligt förtryck och hot föreligger. Flickans situation är dessutom extra komplicerad då hon är starkt beroende av familj och släkt, även om hon samtidigt har starka skäl för sitt avståndstagande. Det är viktigt att ge flickan sitt fulla stöd men samtidigt också försöka utröna om det finns några möjligheter till öppning mellan henne och hennes föräldrar.

Det är oftast till sin lärare eller elevvården som en flicka kommer med sina första funderingar. Dessa personer kan vara den enda ventil som flickan har. Personalen behöver finnas som en god lyssnare men också som en person som kan tolka när situationen är akut och när socialtjänsten ska kontaktas.

Personal inom skolan som arbetar med dessa svåra och ovanliga problemområden är helt klart själva i behov av handledning. Detta för att få tillfälle att reflektera och analysera de speciella frågeställningar som uppkommer.

* **Följande gäller om elev flyttar till skyddat boende**

Om elev ska ha skyddad identitet och/eller skyddad adress, går ansökan om den nya placeringen till skolan, (genom stöd och resurschefen) som ansvarar för att inga personuppgifter når någon annan än socialtjänsten. Det gäller även gymnasieskolan. Alla uppgifter angående eleven ska adresseras till socialtjänsten.

SOCIALTJÄNST

Konsultation kan ske anonymt

Rådgivning 3-4 samtal (se probleminventering)

Följande gäller för ungdomar ålder 15-18 år

När socialtjänsten får misstanke eller vetskap om att en ungdom utsätts för våld, hot eller tvång ska information omgående lämnas till barn och familjegruppen) *enheten*

Socialsekreterare gör en skyndsam bedömning av skyddsbehovet.

Följande gäller för skyddande av personuppgifter

Socialtjänsten har ansvar för att vid behov bereda skyddat boende och att ge övrig hjälp och stöd till personen, i det fall detta inte ges från annan.

Socialtjänsten har ansvar för att individen, vid behov, får skyddade personuppgifter, genom ansökan om sekretessmarkering hos skattekontoret där personen är folkbokförd. Detta gäller om individen är omyndig. Om hon/han är myndig ansvarar socialtjänsten endast för att vara behjälplig vid ansökan om sekretessmarkering.

När den unge placeras i skyddat boende eller annat boende ska så få inblandade som möjligt ha vetskap om adressuppgifter. Socialtjänsten kontakter skolans (stöd och resurschef) som ansvarar för nödvändig information angående den unges skolgång.

Probleminventering hedersrelaterat eller tonårsproblem?

Denna inventering/process måste få ta viss tid.

- * *Använd tolk vid behov*
- * *Var noggrann*
- * *Ta god tid*
- * *Utgå från flickans situation och behov*
- * *Respektera flickans vilja och behov av hjälp/stöd*
- * *Klartlägg flickans situation/behov/önskan*
- * *Klargör tydligt olika hjälp/stöd från skola, socialtjänst, polis, skydd och boende*
- * *Inge hopp*
- * *Bedöm behov av akut hjälp*

Flickan skall under tiden ha telefonnummer till ansvariga handläggare och polis om situationen blir akut.

Individuell bedömning sker om utredning ska inledas och om vårdnadshavare ska kontaktas.

Fortgående långsiktigt arbete med flickan och familjen.

INFORMATIONSBLAD

Litteratur och informationsmaterial finns att hämta på Länsstyrelsens hemsida
www.o.lst.se

FN:s allmänna förklaring om mänskliga rättigheter

Unga kvinnor har rätt att försvara sina mänskliga rättigheter.
FN:s förklaring om de mänskliga rättigheterna slår fast
att också du som är ung kvinna har följande rättigheter:

Artikel 1

Alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter.

Artikel 2

Envar är berättigad till alla de fri- och rättigheter, som uttalas i denna förklaring, utan åtskillnad av något slag, såsom ras, hudfärg, kön, språk, religion, politisk eller annan uppfattning, nationellt eller social ursprung, egendom, börd eller ställning i övrigt.

Artikel 3

Envar har rätt till liv, frihet och personlig säkerhet.

Artikel 5

Ingen må utsättas för tortyr eller grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.

Artikel 16

1. Vuxna män och kvinnor har rätt att utan någon inskränkning på grund av sin ras, nationalitet eller religion ingå äktenskap och bilda familj. De äger lika rättigheter vid giftermål, under äktenskap och vid äktenskaps upplösning.
2. Äktenskap må ingås endast med de blivande makarnas fria och fullständiga samtycke.

Artikel 18

Envar har rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet. Denna rätt innefattar frihet att byta religion eller tro.

Artikel 19

Envar har rätt till åsiktsfrihet och yttrandefrihet.

Artikel 30

Inget i denna förklaring må tolkas såsom innebärande rättighet för någon stat, grupp eller person att ägna sig åt verksamhet eller utföra handling som syftar till att omintetgöra någon häri uttalade fri-och rättigheter.

Ingen har rätt att förtrycka eller förstöra dessa dina mänskliga rättigheter.

ex. infoblad för brukare/allmänhet
(brochyr?)

FINNS DET NÅGON SOM:

- försöker hindra dig att säga och tycka det du själv anser vara rätt?
- vill styra över i stort sett allt i ditt liv?
- säger sig ha rätt att bestämma över din framtid och utsätter dig
- försöker begränsa din frihet på alla områden?
- för våld eller hotar dig på olika sätt
- säger sig ha rätt att styra över vem du ska gifta dig med?

*Behandlar någon dig på dessa sätt, då gäller att oavsett vad han eller hon säger, så trampar de på dina mänskliga rättigheter.
Detta behöver du inte acceptera!*

Det spelar ingen roll vem det är som trampar på dina mänskliga rättigheter, brottet är lika stort oavsett förövare.

Om den eller de som trampar på dina mänskliga rättigheter är någon du inte känner eller har en särskild relation till är det säkert inte svårt för dig att reagera och försvara din rätt.

Men det kan vara svårare när den eller de som skadar dig är någon närstående. Kanske är det t.ex. din pappa och dina bröder som anser sig ha rätt att med hot och tvång styra över ditt liv och beröva dig friheten att välja din egen framtid. Kanske motiverar de detta med att de försvarar sin, familjens och släktens heder.

**BROTT MOT DINA MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER BLIR INTE
MINDRE OM DET ÄR MEDLEMMAR I DIN FAMILJ SOM UTFÖR
DEM.
DU HAR SAMMA RÄTT ATT REAGERA OCH FÅ HJÄLP OAVSETT
VEM SOM SKADAR DINA MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER OCH
OAVSETT HUR FÖRTRYCKARE MOTIVERAR SINA HANDLINGAR**

EXEMPEL PÅ HJÄLP DU KAN FÅ

Information om vilka olika hjälpinsatser du kan få beroende på om du är över eller under 18 år.

Observera! Är du myndig är dina rättigheter absoluta. Är du däremot omyndig har dina föräldrar fortfarande stor bestämmanderätt, men det betyder inte att de kan göra vad som helst mot dig.

Hjälプ med att gå igenom din problematik och dina valmöjligheter så att du självständigt kan komma fram till ett eget beslut hur du vill agera.

Samtalsstöd för att stärka din egen kraft att kunna handla på det sätt som du tycker är bäst för dig.

Hjälプ med att övertyga dem som trampar på dina mänskliga rättigheter så att de omedelbart slutar med detta och ger dig den frihet du har rätt till.

Hjälプ med egen bostad och om du behöver detta även ett skyddat/hemligt boende.

Hjälプ med att ordna skyddad/hemlig identitet.

Hjälプ med kontakter med olika myndigheter som kan ge dig stöd på olika sätt: socialtjänst, polis, advokat etc.

TELEFONLISTA

Blir du utsatt för brott mot dina mänskliga rättigheter och vill göra något åt detta kan du söka stöd och hjälp genom att kontakta följande:

Skolan:

Kurator 0506-181 01

Skolsköterska 0506-181 06

Psykolog 0506-181 16

Ungdomsmottagning:

Norra Torggatan 12
545 31 Töreboda

0506 – 197 32 Måndag 09:00-18:00

Drop-in

Måndag 11:00-14:00

Tjejjouren Elina:

0500-41 17 29 Måndag 16.30-20.00

Skövde

(MSN, Lunarstorm, mail må 16-20 + ons 17-20)

Epost:

tjejjourenelina@gmail.com

Hemsida:

[Tjejjouren Elina](#)

Kvinnohuset och kvinnojouren Tranan:

Skyddad boende för dig som är över 18 (i mån av plats)

Jourtelefon 0500-41 86 68 Mån-fre 08.00-12.00, 13.00-16.00

Jourtelefon övrig tid 0200-11 33 33 Alla dagar 20.00-23.00

www.kvinnojour.com

www.roks.se

Terrafem:

020-52 10 10

Stöd och hjälp på andra språk

www.terrafem.org

Somaya:

020-81 82 83

Kvinno-och tjejjour på andra språk

www.somaya.se

BRIS (för barn under 18)

0200-230 230

BRIS (vuxentelefon om barn)

077-150 50 50

Polisen dygnet runt

114 114

Akut fara och nöd

113